

Taselaar: “Competentieprofiel beschrijft het fundament.”

Miranda Valkenburg

p 16 december 2004 nam Bernd Taselaar, directeur Beleid van ICT~Office samen met Norbert

Verbraak, vice-voorzitter van de HBO-raad, het eerste exemplaar van het profiel Bachelor of ICT, een competentiegerichte profielbeschrijving, in ontvangst uit handen van René Tönissen, vice-voorzitter van de HBO-I stichting. In zijn presentatie benadrukte Taselaar dat de competentiegerichte profielbeschrijving goed aansluit op de wensen van het bedrijfsleven dat immers behoefte heeft aan ict'ers met goede communicatieve en commerciële vaardigheden. In een interview op 14 februari jongstleden lichtte hij zijn standpunt verder toe.

‘Laat ik met de conclusie beginnen’, aldus Taselaar, ‘Het ict-bedrijfsleven wil goede medewerkers hebben. Dat zijn ict'ers met goede kennis van informatietechnologie, maar ook met uitstekende communicatieve en commerciële vaardigheden, met het vermogen om te abstraheren en problemen op te lossen, met een klantgerichte attitude. Het betreft hier dus generieke vaardigheden. Bedrijfsspecifieke vaardigheden en kennis moeten ict'ers binnen de bedrijven waarin ze gaan werken verder ontwikkelen, maar dat vereist wel een goede basis.’ Het is de taak van het onderwijs om vooral die basis, de generieke vaardigheden aan te brengen. Ict-studenten moeten leren denken in belangen van de klant.

Fundament

In het verleden heerste de ‘push’-gedachte: het onderwijs bepaalde wat goed was voor bedrijfsleven. In de kwalificatiestructuren binnen het mbo stond nauwkeurig omschre-

ven wat leerlingen aan het eind van hun opleiding moesten kennen en kunnen. ‘Het mbo kende bijvoorbeeld de functiebenaming middenkaderfunctionaris’, licht Taselaar toe. ‘Hoe kun je nu van een twintigjarige mbo’er vaststellen dat die middenkaderfunctionaris is? Onmogelijk. Na je opleiding ben je nog niet klaar. Je begint dan pas! Kortom, bepaal de startkwalificaties.’ En dat is juist de meerwaarde van competentieprofielen. Ze bieden het fundament, waarop startende ict'ers hun carrière verder vormgeven en ontwikkelen. Met de huidige ontwikkelingen in het hbo en mbo vindt een verschuiving plaats van theoriegericht naar competentiegericht. Centraal staan nu de bouwstenen waarmee studenten uitstromen. Taselaar: ‘Goede basiskwalificaties zijn belangrijk. De bouwstenen vormen de basis voor de verdere carrière van ict'ers, zowel op mbo- als op hbo-niveau. Dat past ook in het concept van levenslang leren. Hoe beter de basis, hoe meer kans op succes. Bovendien wil het bedrijfsleven wel investe-

ren in specifieke vaardigheden, maar niet in generieke vaardigheden.’

Taselaar vraagt zich af in hoeverre het bedrijfsleven zich bewust is van de andere manier van denken in het onderwijs. ‘Het bedrijfsleven denkt al langer na over competenties. We zijn daar al sinds 1997 mee bezig. Maar bedrijven kijken vooral naar hun eigen sterke punten. Een eenduidig profiel ontbreekt. Op generiek niveau moet je ook met een generiek profiel komen, waarbij je uiteraard hoofdrichtingen kunt definiëren.’ Het profiel Bachelor of ICT schept wat dat betreft duidelijkheid. ‘Het is een algemene kwalificatie voor een specifiek vakgebied’, zegt Taselaar, die een vergelijking maakt met de functie van jurist: ‘Jurist is een startkwalificatie, waarna verdere ontwikkelingen volgen. Het profiel Bachelor of ICT biedt eenzelfde basis, zeker als het bedrijfsleven dat erkent. De veelgehoorde klacht vanuit het werkveld dat het niveau van generieke vaardigheden te wensen overliet, zal met het competentiegerichte onderwijs tot het verleden moeten gaan behoren.’

Dynamiek

Over vijf of tien jaar ziet de wereld er anders uit dan vandaag. Taselaar pleit daarom voor meer dynamiek in het onderwijs. ‘De markt is in beweging en de contexten zijn voortdurend aan het veranderen. Het onderwijs moet meedenken met wat er in de markt gebeurt. Die dynamiek moet je in je opleiding zien te vatten. Ga uit van de verandering, en probeer geen kant-en-klare ict'ers af te leveren. Je weet nu immers niet wat de markt over vijf jaar vraagt.’

Als grote voordeel van het competentiegerichte onderwijs ziet Taselaar dan ook het verwerven van vaardigheden die over vijf jaar in ieder geval nodig zijn. ‘Het gaat om basiscompetenties zoals commercieel en klantgericht denken. De vraag naar deze vaardigheden is blijvend. Maar welke producten of

diensten je dan aanbiedt? Geen idee.' Ontwikkelaars van opleidingen moeten zich ervan bewust zijn dat klantgerichtheid een markteis is. 'Liever een klantgerichte ict'er met een 7 voor het product, dan een 10 voor een product dat de klant niet wil.' Kortom, het aspect klanttevredenheid moet meegenomen worden in het onderwijs. 'Je kunt een tool of programmeertaal leren binnen enkele weken, maar attitudeverandering kost een paar jaar. Het is de taak van het onderwijs om studenten juist die generieke vaardigheden te laten verwerven.'

Denken vanuit de praktijk

In het hbo en mbo vindt een verandering plaats naar klantgericht denken. Taselaar vindt dat heel sterk. Hij is van mening van deze verandering in het wetenschappelijk onderwijs onvoldoende is. 'Het academisch onderwijs heeft moeite om hier ook in mee te gaan. Vreemd is dat niet. Het hbo en mbo denken van oorsprong al meer vanuit de praktijk. Maar het wo moet dit ook gaan doen, zeker met het oog op de bachelor-masterstructuur. Het wo leidt niet alleen op voor de wetenschap. Veel ict'ers van universiteiten komen uiteindelijk ook in de praktijk terecht. Opleidingen moeten meedenken met de markt, met het bedrijfsleven. Uiteindelijk leid je toch op voor de markt.'

Het bedrijfsleven kent geen op zichzelf staande processen. 'Het gaat niet alleen om de producten en diensten die je in de markt zet. Je moet ook kijken naar waar de markt behoefte aan heeft. Ict is hierbij een belangrijk hulpmiddel. Er zijn mensen nodig die hiermee om kunnen gaan en weten waar klanten behoefte aan hebben.'

Met de competentieprofielen in het hbo en mbo ict-onderwijs ontstaat een logische kolom. Een goede aansluiting tussen mbo en

hbo zorgt er ook voor dat er doorgebouwd kan worden. 'Een competentiegerichte aanpak in zowel mbo, als hbo als ook bedrijfsleven zorgt voor trek in de schoorsteen. Die is nodig.'

Samenwerking met bedrijfsleven

Op de vraag hoe de competentieprofielen bijdragen aan een betere aansluiting van zowel mbo als hbo bij het bedrijfsleven, antwoordt Taselaar: 'Intensiveer de contacten tussen bedrijfsleven en onderwijs.' Taselaar waarschuwt ervoor dat dat geen topdown-benadering moet worden. 'Onderwijsinstellingen moeten meer regionale samenwerking zoeken. Denk aan gastdocenten, stages, duale leertrajecten.' Het initiatief hiervoor moet volgens Taselaar liggen bij de onderwijsinstellingen zelf. 'Organiseer bijvoorbeeld een Open Dag voor ict-bedrijven uit de regio. Of organiseer een stagemarkt, waarbij bedrijven kennis kunnen maken met studenten.' Dat dit op regionaal of lokaal niveau moet gebeuren, is voor Taselaar vanzelfsprekend. 'Hoe centraler je dit regelt, hoe afstandelijker en abstracter het wordt.'

Hij ziet hierin een gezamenlijke taak van de HBO-I stichting en ICT-Office. 'We kunnen de kaders aangeven, aangeven wat wenselijk is, een format bieden dat de individuele instellingen kunnen gebruiken. Maar het zijn de onderwijsinstellingen zelf die dit ter plaatse moeten oppakken. Naarmate dit dichterbij huis plaatsvindt, zal de interesse vanuit het bedrijfsleven toenemen om hierop in te gaan. Je kunt immers veel concreter aangeven wat de toegevoegde waarde voor de bedrijven is. Die bedrijven hebben goede mensen nodig, en die goede mensen zijn afkomstig vanuit onderwijsinstellingen in de buurt.'

ICT-Office is onder meer bezig met innovatie en innovatiebevordering. Vanuit die doelstelling is meer uitwisseling tussen bedrijfs-

leven en beroepsonderwijs van essentieel belang. De mogelijkheden zijn volgens Taselaar legio. 'Denk aan onderzoek en kennisuitwisseling. Er kunnen allerlei spin-offs van komen.' Overigens moeten de onderwijsinstellingen zich niet beperken tot de ict-bedrijven. 'Veel ict-bedrijven zitten in de Randstad, alhoewel je ook in de andere provincies kernen van ict-bedrijvigheid ziet, bijvoorbeeld in Groningen, Twente en Eindhoven. Maar ict is overal. De hoofden automatisering van banken, ziekenhuizen of verzekeringsmaatschappijen zijn ook een interessante doelgroep.'

Taselaar erkent dat er altijd een spanningsveld tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven zal zijn. 'Natuurlijk, het onderwijs heeft taken die niet direct marktgerelateerd zijn en bedrijven willen mensen zo snel mogelijk kunnen inzetten. Die spanning verdwijnt niet. Maar ook hierin kan het profiel Bachelor of ICT een belangrijke rol spelen. Dit profiel beschrijft immers de startpositie van ict'ers. Het is je fundament. Hoe beter je startpositie, des te minder conjunctuurgevoelig je bent.'

Noot

ICT-Office is de branchevereniging van de IT-, Telecom-, en Officebedrijven in Nederland. ICT-Office behartigt de economische belangen van de aangesloten bedrijven richting politiek en overheid. Met een achterban die bijna 30 miljard Euro omzet en ruim 225.000 medewerkers telt, is ICT-Office dé woordvoerder van de Nederlandse ICT en Office-sector. Lid-bedrijven kunnen onder meer gebruik maken van de diensten van de stichting ICT Milieu en Werkgeversvereniging ICT (ICK-CAO). ICT-Office is op 1 januari 2005 ontstaan uit de fusie van Nederland-ICT met FENIT, ICT Telecom en Vifkantec.

Url

www.ictoffice.nl

Auteur

Drs. Miranda W. Valkenburg is hogeschooldocent bij Fontys Hogeschool Informatica in Eindhoven, hoofd Communicatie van de HBO-I stichting en lid van de TINFON-redactie. E-mail: m.valkenburg@fontys.nl.

R E C T I F I C A T I E

In het redactioneel van TINFON 3 (2004) is de eerste kolom niet correct weergegeven. De tekst van de eerste alinea moet zijn:

Een half jaar lang is Nederland voorzitter van de Europese Unie. In het beleidsplan zijn de specifieke punten aangegeven die in deze Nederlandse periode extra aandacht

krijgen. In de accenten voor het EU-voorzitterschap komen ict, telecom, onderzoek en onderwijs voor, maar er is vooral aandacht voor toepassing van ict in de industriële omgeving en minder voor onderwijs in ict. In het rapport "Rethinking the European ICT Agenda" komt in het tiende aandachtspunt naar voren dat niet zozeer tekorten aan ict'ers

van belang zijn, maar de ict-vaardigheden. Ook de internationale mobiliteit van de ict'er krijgt in dit rapport aandacht. Bij deze studie is onopgemerkt gebleven het werk van het Europese e-Skills Forum dat in september het rapport e-Skills for Europe: "Towards 2010 and beyond" heeft gepubliceerd. Dit rapport besteedt uitgebreid aan-

dacht aan zowel mobiliteit en ict-kennis en -vaardigheden en doet voorstellen om die onderwerpen verder uit te werken.

Er is veel in beweging, maar toch lijkt het of Nederland moeite heeft om daadwerkelijk een bijdrage te leveren aan de kennismaatschappij op gebied van ict-kennis en -vaardigheden.